

Napút-füzetek

Móritz Mátyás

A belakott magánzárka

(hogy ne legyek saját hálátlan utókorom)

Õsi jussunk

Versek

Tizenegy verset nyújtok át, ezzel egyetemben

Ó jajgató, bús hangok, a könyvetek megírtam
József Attila

Tizenegy verset nyújtok át, ezzel egyetemben,
hogy az olvasóimmal magam megismertessem;
hiszen költőnek álltam, és nem lakatosnak mentem,
hogy a sok ismeretlen dolgot megismerhessem.

Mert hogy költő vagyok, azt lassan én is elhiszem,
hogy a kisbetűs élet lett az én művészetem;
olykor úgy érzem, nem csak a magam terhét viszem,
túl a hallgatásomon és túl a beszédemen.

Ha akarod, Te is elveheted egész lényem,
higgyük együtt: a világ boldogabb és szebb lehet;
megosztom a hitem, a bizalmam és reményem,
ahogy a csípős, ahogy a fullánkös kedvemet.

Magam elől elbújok magánzárkámban mélyen,
de neked adom akkor is kékmadár-húségem;
fogadd hát el szerényen a borderline személyem,
megindító zavarom, idegenszerűségem.

A szorongásomat és a páni félelmemet
és a realisztikus tanácstalanságomat;
ártatlan és széttépett, érted fájó lelkemet,
amelyre nap mint nap egy-egy tehervonat tolat.

Veled minden lényegét kitölthet az én lényem,
magam kínba így verem, és magam ezért rágom;
ezért is küzdök én a pszichózis örvényében,
és nyújtom át az élmény- és képzeletvilágom.

A belakott magánzárkában (I.)

Egykor hörögve sírtam
Faludy György

Hordom az elődök rám dobott köpönyegét,
a nagyságuk előtt a porig hajlok hétszer;
nem játszhatom ebben a korban már a nyeglét,
nem lehet számomra semmi buta játékszer.

A válságban minden harangot félreverek,
melyben szemeim sebnek érzem teli vérrel;
fortyogok, lapulok, sírok és énekelek,
együtt a gyámoltalan állat szükségével.

Remélve, hogy a sok nagy titok felvilágol,
hogy egyszer a szívem majd a szívedben dobog;
mint Dante szólok én a vesztett szabadságról,
mint holt kedvesed, bús rabod és hű rokonod.

Mint egy uccára dobott és uccára lökött,
kinek a sors egy ökölnyi nagy semmit adott;
így sétálok magánzárkám négy fala között,
várva a hóhéromat vagy a gályapadot.

Árvaságomban magamnak verseket súgok,
és az ócska ostobát ezeknek nem adom;
úgy dalolok, ahogy a régi holt koldusok,
a zárkából sikoltva kései bánatom.

Hogy majd nagyszerű napok is születni fognak,
nagyszerű napok, mikor az égbolt meghasad;
míg zárkámban írt verseim megporosodnak,
és én leszedem magamról a nehéz vasat.

Részeg napok részeg éjek

Lehet-e soha nem igaz szavad?

Petri György

Részeg napok részeg éjek
most is csak a tárgyra térek
jól belakott magánzárka
fejem fölött búcsúlárma

tűnő nyarak sorvadt lombok
vak szerelem sötét gondok
boldogtalan ébredések
kifosztott és hideg fészek

jól sejthető végkifejlet
a sok jó mind elfelejtett
a múlt idők kéklő köde
isten felvont szemöldöke

kigondolva annyi gondot
felszántom én a porondot
fennhézni nem akarok
mocskos szájam által szarok

válaszaim meg kell adnom
a poézist föllobbantom
nem csinállok rendet szépet
csak a kínom érjen véget

hogyan az éle eltompuljon
az idő meg teljen múljon
bárha végre odalennék
tovatűnő könnyű emlék

Gyere el hozzánk, ahol a dolgok furcsán folynak

Megtagadtak, úgy vagy szabad
Omen

Gyere el hozzánk, ahol a dolgok furcsán folynak,
legyél méltó a Sárkány Lovagrend címeréhez;
és nézz jól a körmeire a sok vérszipolynak,
és velük mind a bölcs belátásod szerint végezz.

A karmaid közül belőlük egyet se erressz,
te legyél számunkra az európai szellem;
hírnevet magadnak a mi kis hazánkban szerezz,
és harcolj a hazugok terjeszkedése ellen.

Torold meg rajtuk a válogatott rémtetteket,
amiért le van nyúzva millió magyar bőre;
akit több évszázados bukaresti föld temet,
legyél a magyar földünk nemes védelmezője.

A középkort hozd Magyarországra nekünk vissza,
tömd csak ki téglával a sok vérivó lény száját;
végezze magánzárkában a sok satanissa,
számold hát föl ezen ördögök minden tanyáját.

Gyere el hozzánk, ahol a dolgok furcsán folynak,
ahol testünk ezer sebből már eleget vészett;
ne nézd el tevékenységét a sok vérszipolynak,
ne is legyen benned viszolyogtató szégyenérzet.

Legyenek átkozottak, legyenek nyomorultak,
eleget szenvedtünk a vámpír-rabszolgaságban;
benned bízunk, az angyalok mind a porba hulltak,
hisz ízetlen az életünk, mint a bor a szádban.

Talán a földön és a sárban heverve

A költészet fája életem
Petőfi Sándor

Talán a földön és a sárban heverve
hagyták el az örömök és a remények;
kihuny a mécsvilága és honszerelme,
hogy ne gyötörjék már földi érzemények.

Minden kutya és poéta megugatta,
kikkel egy követ nem volt hajlandó fújni;
magát el a magánzárkában sem adta,
bár annyian akarták őt elárulni.

Ha a torkát a méreg is szorongatta,
a zsarnok uralmat akarta lerázni;
még ha szakadék is tátongott alatta,
a tollrágókkal nem akart ő komázni.

Emlékezzünk ma együtt az ő nevére,
aki ha rongyos is volt és ágrólszakadt;
szíveket akart a szuronyok hegyére
tűzni, miközben lelke a mennyre maradt.

Végül teljesült legnagyobb boldogsága,
talán golyó ütötte át melle halmát;
úgy hevert ő talán a földön, a sárban,
hogy elérhesse végül a nyugalalmát.

Kezében talán pennája ágát fogta,
talán szennyes rongyok lengedeztek rajta;
talán harcok fényes kardját villogtatta,
mert eredeti volt – derék magyar fajta.

Nem tudhatom, hogy másnak a költészet mit jelent

Kinyúló nyelvvel lóg az értelem
József Attila

Nem tudhatom, hogy másnak a költészet mit jelent,
a sok vers, mit a költő magánzárkában teremt;
mit jelent másnak az ő külön, furcsa világa,
a fájdalomának és agóniájának ága,

mikor a fájdalmai egész az évig nyúlnak,
mikor a tiszta szívében pásztortűzek gyúlnak,
de mindez kinek számít, és ugyan kit érdekel,
ahogy nem is imádkozik, csupáncsak térdepel,

ahogy az agyán a baljós igék mind átfutnak,
miközben a Múzsával összeforjni nem tudnak,
mikor a reménységet megsejti az alkonyban,
vagy mikor előtte hever egy sáros lányomban,

mikor nehéz munkával kovácsolja terveit,
és próbálja elengedni a múlt szerelmeit,
mikor nem jut neki csupáncsak szerény nyereség,
ki sajnálja őt a lét-nemlét keskeny peremén,

amikor a költő harmadnapja nem étkezett,
mikor a világon egyedül ő nem vétkezett,
mikor a világ kérdéséhez nyúl értelemmel,
kinek az igazi arca nem látható szemmel,

miközben egy verset ír a vászonos asztalon,
hogy ami lelkébe égett mélyen és vastagon,
azt ne vonja el tőled a puszta kénye végett,
hogy ne legyen túl nehéz őrajta az ítélet.

Átéltél két véres és viharos évszázadot

Én sohasem reméltem csak azt, hogy jobbiik verseim túlélnek
Faludy György

Megéltél két véres és viharos évszázadot,
megfordultál életpályádon négy kontinensen;
megéltél magas égig felérő gyalázatot,
amikor még törvény sem akadt, hogy sújtva mentsen.

Fölötted nem egy helytartó akart pálcát törni,
bolond voltál, aki jobb világról álmodozott;
földi szálláshelyed kész volt a fejedre dőlni,
ahogy a nagy költőkkel már csak lenni szokott.

Ellened persze koholt volt minden vád és kétség,
aki olyan vulgáris volt puritán és pimasz;
hogy mikor világos volt, hogy rád vár a setétség,
Te akkor is elmondtad, hogy hol terem a giasz.

Mikor más csak csendesen az orra alatt morgott,
mikor a rabszolgák imádkozva estek térdre;
Te, miközben verejtéked a szemed közé csorgott,
verset írtál a nagyon sok szörnyű vereségre.

Letartóztattak, megkínóztak, majdnem felhúztak,
míg téged az utókor ítélete aggasztott;
a kihallgatóid egész nap rúgtak és nyúztak,
hogy a tüdőd sípolt és a sebláz vacogtatott.

Zárkában is verset írtál vérmagyar szavakkal,
mikor lidérces volt álmod és a rémkép gyötört;
a homlokodon a kék éggel mint egy nagy kalappal,
hátra mégis színeket hagytál, varázst és gyönyört.

A sebes térdem meg hiába is hajtom

Hol maradok én? Ha mindig csak megértek
Szabó Lőrinc

Zárkában (véres) térdem meg hiába is hajtom,
vissza a régi szép idő már nem fordul;
magam, mint Ady Endre: bilincsbén tartom,
*néma szemhéjamra bársony-puha por hull.**

Kibontom magamból minden fájdalmamat,
miközben az emlékek a múlthoz kötnek;
bőrömön végig Isten hidege matát,
szívtelen, rémarcú démonok üldöznek.

Lelkemnek senki nem tudja, mi a titka,
amit írok, elenyész, de mit se bánom;
önmagam mélyére vagyok letaszítva,
magamra öltve a hideg nagykabátom.

Eltékozoltam rengeteg szerelmemet,
járom csak a lelkem titkos zezugait;
az idő is csak ellop, és csak eltemet,
olyan csodán álmodozva, amely avított.

Ki tépné le szememről az ósdi álmat,
ki lenne nekem a kiteljesedésem;
ki lenne nekem kéz és szív, ami áldott,
aki eltakarná az én szenvedésem?

Aki letörölné a kínverejtékem,
ki emelné föl a testem árnyék-képét;
ki imádkozna a Jó Istenhez értem,
miközben véresre horzsolná a térdét?

* Részlet Vasi Ferenc Zoltán *Állomás* című verséből

Mikor a lelked ajánlottad föl összetörten

Setét eperlevelek hullanak a vállamra
József Attila

Mikor a lelked ajánlottad föl összetörten,
mikor a bánatod mint a csipkebokor égett;
én megszántam minden könnyed és le is töröltem,
a zárkádban lettem volna áldott menedéked.

Mikor elboruló értelméd neked engedett,
mikor fázó lélekkel az élettől riadtál;
én melléd települtem volna, mint a vén ebed,
hogy ne hidd el, hogy egészen egyedül maradtál.

Mikor bizony kék volt minden tagod és reszketett,
és úgy érezted, hogy nem tölt ki semmit a lényed;
mikor a magányos éj gázolta át az eszed,
hidd el, én lettem volna neked a verőfényed.

Nem lettél volna elfeledett és árva halott,
a nagy fényesség nem bántotta volna a szemed;
mikor csak a fortélyos félelem igazgatott,
én megadtam volna neked boldogabb éneked.

Mikor a vaskarmok meleg húst téptek belőled,
mikor a Szent Jobb nem vigyázott és nem is áldott;
én megadtam volna új világod és erődet,
hogy ne másoknak remélj tűzhelyet és családot.

Mikor magad voltál és nem volt, aki egy veled,
akkor Szárszón a sínekre veled együtt léptem;
mikor nem tudták a lányok, őket hogy kedveled,
én veled voltam a halott (fényű) istentelenségben.

A belakott magánzárkában (II.)

Mosolyod kötöm államra
Bella István

Topogok, figyelek, izzadok és lihegek,
rajtam az elődök kincstári nagykabátja;
bennem feltámadnak a hajdani hidegek,
gerjedt lelkemnek valóját ugyan ki látja.

Nekem csak a belakott magánzárka jutott;
fehér vadgalambokat látok a vállamon,
mint akinek a sorsa a szívébe rúgott,
de ha bűn az álmodás, én azt is vállalom.

Tegyetek tanúságot, igazat beszélek,
és önmagamnak azért sem fordítok hátat;
vállalom útjaimat, amelyek merészek,
hogy talán megszelídül majd bennem a bánat.

Hogy egyszer eggyé folyik véreddel a vérem,
hogy a szorítás enyhül a fegyver ravaszán;
hogy te is a barátom leszel és testvérem,
boldog lázban kétezer-tizenhat tavaszán.

Hogy visszaszerezzük ősi jussunk és jogunk,
hogy miénk legyen a koronázási palást;
visszaszerezve a hazánkat és otthonunk,
hogy idén majd magunktól teszünk mi vallomást.

Le hát a sok hazugsággal és a sok maszkkal,
ezért is írtam helyetted pár futó sorom;
jöjjön hát el, aki felment és elmarasztal,
hogy ne legyenek saját hálátlan utókorom.

Háromszázhatvanöt halál

*Apámnak, kinek keze
nem nyugszik már hátamon*

Egy éve, hogy megérkezett az értesítés,
ami letaglózott, ami mellbe vágott;
majd a kegyetlen és véresszájú ítész
bennem minden értelmet csontig lerágott.

Egy éve, hogy őt keresem és kutatom
minden arcvonásban, minden mozdulatban;
hogy tudatára ébredjen a tudatom,
hogy megbékülhessek magammal a hadban.

Egy éve, hogy a felismerés fenyeget,
betonként megkötött bennem a sötétség;
sötét felhők takarják a sötét eget,
hogy formát nem ölt magára semmi szépség.

Egy éve már, hogy ver az akkori zápor,
a megakadt búcsúszavakkal torkomon;
és mint aki kisöpört mindent magából,
úgy didergek kiterített magányomon.

Egy éve kiszakadt belőlem egy darab,
hogy a hír levert, hogy a láz elborított;
úgy vonszolom magam, mint vasgolyót a rab,
a rémület hozzám tapadt, megszorított.

Egy éve, hogy beszédes lett hallgatásom,
a kimondhatatlant nem értve egészen;
hogy végigvert rajtam minden szorongásom,
feltépve minden kötéseim, rettegéseim.

Egy éve, hogy a lélegzetem elakadt,
hogy magam már semmi alól föl nem mentem;
hogy az embergúnyám a lelkemig szakadt,
és a szó sajogva forog szájüregemben.

Egy éve tart már az időtlen állapot,
hogy simogatás helyett fájdalom érlel;
nem találok a bennem bujdosó napot,
szemben saját bánatom üres szemgödrével.

Egy éve hosszan tartó fájdalmak őrlik
verseim, és hogy hiába szólongatom;
hogy pergetve a láz tompa dobverőit,
a gyászban rettegek, a gyászt szorongatom.

Egy éve, hogy minden nappal, minden éjjel,
hogy rázom magam, mint folyondár a rácst;
szívemen sötét csillagok rendjével,
értelmem és érzelmem sem ad tanácsot.

Mindentől fölmentve

Veszélyzóna

Nincs olyan emberi társadalom, amelyben ne volna félelem és brutalitás, elnyomás és nyomorúság. A társadalmak közötti kapcsolatok, a törzsek, etnikumok, nemzetek, országok közötti konfliktusok pedig még ma is veszélyzónát alkotnak, tele potenciális romboló erőkkel. A társadalmi szövet szakadásain át az idegen világ szörnyei újra és újra bekúsznak vagy betörnek a mi világunkba.

Hankiss Elemér

Hajléktalan vagyok, ezen nincs is mit szépíteni, de mielőtt bárki a szememre vetné, hogy ezzel a társadalomtól totálisan elidegenedtem és totálisan izolálódtam, azt ki kell ábrándítanom. Életem nem közösségen kívüli, és nem is szabad, ahogy nem is független. Mint minden hajléktalan társam, én is a legkiszolgáltatottabb emberek sorába tartozom, akik a mások segíteni akarásától, hajlandóságától, segíteni tudásától és képességeitől függök. Hogy mióta, azt ne is kérdezzék, mert a lényegét illetően ez talán teljesen közömbös és lényegtelen. De minden áldott nap, amikor újra és újra arra vagyok kénytelen kelni (egy hajléktalanszállón, vagy hogy József Attilát idézzem: a komor ég alatt, egy híd alatt), hogy helyzetem, körülményeim és kilátásaim változatlanok, számot vetek az élettemmel. Ahogy most is.

Véletlenül sem szeretnék politizálni, vagy javaslatot tenni egy politikus számára sem, hiszen ahogy jövök én ahhoz, és ugyan melyik hónapunk vagy honanyánk is vesztegetné azzal az idejét, hogy az alábbi írásomat olvassa, de szívesen látnék egy-egy vezető politikust szegénynek, hajléktalannak, cigánynak vagy zsidónak, ahogy homoszexuálisnak, gyermeknek vagy öregnek, hovatovább eladósodottnak, vagy nem utolsósorban kiszolgáltatottnak, hogy a saját bőrükön érezzék és saját tapasztalataik útján ismerjék meg ennek az élményét. Mindezt akár egy beugró képzés keretei között is kipróbálhatnák a parlamentbe pályázó politikusok, hogy még mielőtt betöltenék a zsíros pénzekkel járó állásukat, megszerezhessék a munkájukhoz, többek között a szociális érzékenységhez elengedhetetlen és fontos élményeket. Átérezhetnék, amit többek között én is átéreztem, és éltem.

Elveszítettem az addigi sziklaszilárdnak hitt lakhatásomat, és miközben éreztem a talajt egyre biztosabban kicsúszni a lábam alól, rá kellett döbbernem és megbarátkozni a gondolattal, hogy már nincs hova hazamennem. Nem maradt más számomra, csak az utca, a flaszter. El kellett fogadnom, hogy ezzel a társadalom egyik, ha nem a leglenézettebb társadalmi csoportjának a tagja lettem, pedig azért szívesen mesélnék ezen a fejünk és a fejem fölött olyan könnyen pálcát törő embereknek, hogy milyen emberfeletti kihívást is jelent az utcán élni, és főleg milyen embert próbáló feladat ez, ha az ember mindezzel egyedül kénytelen megküzdeni. A nappali forgatagban még valahogy csak tartom magam, és ha pár forint kerül a kalapomba, még mosolyogni és hálás is tudok lenni, ahogy egy-egy köszönömöt és mosolyt is képes vagyok megengedni magamnak.

Aztán jönnek a magányos éjszakák, nem is beszélve az ünnepekről, amikor a magamfajta számkivetett, akiről többek között a politika, de a társadalom nagy része sem akar és hajlandó tudomást venni, csak álmodhat a családi körről, a gyertyafényes szobáról, miközben vágyakozó tekintettel kell nézmem, ahogy mások a szeretteikhez vagy a szeretteiktől sietnek az ünnepi forgatagban, mint akiknek van, ami erőt adhat a folytatáshoz.

Ki tudná pontosan elmondani, hogy vajon milyen lehet valóban ma, 2016-ban Magyarországon hajléktalannak lenni? Ki venné a bátorságot, hogy közelebről is megismerje az utcán élő emberek sorsát? Ki hinné el nekünk és nekem, hogy mi, és én is, emberek szeretnék csak maradni az embertelenségben?

Nem szeretnék persze a megmondóember, sem egy mondvacsinált próféta szerepkörében tetszelegni, mert nem ez a tisztem, és nem is lennék minderre jó alany, hiszen én is csak egyike vagyok a sokezres közösségnek, akik saját otthon hiányában, éjszakai férőhelyeken vagy közösségi menhelyek ágyain kell hogy aludják az álmatag, nap mint nap, hétről hétre, hónapról hónapra, évről évre, életből a halálba.

Számomra (és ezzel az érzéssel talán nem is vagyok egyedül) egyre nehezebb a pozitív életszemlélet, a pozitív gondolkodás, akár a nappali utcák forgatagában, akár valamelyik szálló férőhelyre váró sorában állva. Jobban mondván, mindez számomra egyenlő a lehetetlennel és a kivitelezhetetlennel.

Ahány ember, annyi emberi vagy embertelen sors, ami mögött annyi minden ok és okozat húzódhat, hogy mindez egy vaskosabb tanulmánykötetet is kitenne, amelynek nem tudom amúgy, hogy mekkora kereslete lenne és milyen népszerűséggel bírna, amikor dübörög a gazdaság, és közel már a Kánaán. Én is egy vagyok a sokat emlegetett hajléktalan-számadatok mögött, akik próbálják nem feladni, nem beadni a törölközőt, és lelkileg túlélni azt, hogy egyszerre semmijük sem maradt. Próbálok én is elhinni, elhitetni magammal, ha ezt nem is teszik meg mások, hogy van kiút a hajléktalanságból. Talán én is azon 95% között vagyok, akiről a jelen sorok olvasója sem mondaná meg, hogy hajléktalan, és úgy menne el mellettem, mint bárki más, „normális” és „tisztes” ember mellett, mit sem sejtve arról, hogy este majd, ha szerencsém van, egy szállóra megyek haza aludni.

Nem szeretnék légből kapott számokkal dobálózni, hiszen a hajléktalanok tényleges létszámát a nálamnál szakavatottabbak sem tudnák még csak megbecsülni sem, de ugye mondanom sem kell, hogy a számok lesújtóak és sokatmondóak. A jelen politikai helyzetről is hihetetlen képet festenek az adatok. Hogy csak egyet-kettőt mondjak, az elrettentést végett: egyes kutatások szerint az elmúlt hat esztendő alatt több mint ötvenezer ember legalább egyszer hajléktalanként élte az életét. Még soha ilyen magas eredményeket nem mutatott ki egy kutatás sem, ami az elmúlt évtizedeket illeti, és nem szeretnék pesszimista lenni, de nem hiszem, hogy minden javuló tendenciát mutat majd. Én is részt vettem nemegyszer, a minden év február 3-án tartott kutatásban, amikor az összes szállón lakó és az utcán élő hajléktalant feltérképezik, hogy ezzel is hozzájáruljak a tisztább rálátáshoz. A hivatásos statisztikák szerint a hajléktalanotthonokban lakók száma tízezer fölött van, de (bár nem vagyok statisztikus, és szakember sem a témában) nyugodt szívvel állíthatom, hogy ez aligha mutat reális képet a valós helyzetről.

Biztos vagyok benne, hogy a szám ennél nagyobb, sokkal nagyobb. Magyarországon nagyságrendekkel több azon emberek száma, akik ha nem is hajléktalanként, de a hajléktalanság úgymond veszélyzónájában kénytelenek élni és létezni.

Nem szeretném elvenni senki kenyerét, ezért nem is szeretném felmérni még csak megközelítőleg sem a hajléktalanok számát, de annyit azért eláruhathatok, hogy sokakkal ellentétben, akik ebben az életformában kénytelenek tennetni mindennapjaikat, én nem folytatok rejtőzködő életmódot, és nem is szégyellem (ahogy nem is vagyok büszke rá) a helyzetemet. Nem vagyok egyedül azok sorában, akik a megszokott családi okok miatt kerültek az utcára. Elvált ember lettem, s emiatt rögtön a lakhatás problémakörével kerültem szemtől szembe, mint azt talán már írtam is. Aztán ennek egyenes következménye lett a pénzügyi okok, a munkám elvesztése, amihez hozzácsapódott a gazdasági helyzet, a hitel, a kamatos kamat, és még sorolhatnám. Tipikusan én is azon lecsúszott emberek között találtam magam, akik csak egy átmeneti időszakot követően kerültek és lettek tagok a tényleges hajléktalanellátó rendszerben. Szívességi lakáshasználó és szobakisajátító voltam, ami nem jelentett mást az én esetemben sem, mint hogy akadtak olyanok az ismeretségi körömben, akik vállalták a kockázatot, az ezzel járó kényelmetlenséget és konfrontációkat, és befogadtak az otthonukba. A családtagokra nem számíhattam, hiszen minden kifogást kiaknáztak, majd idővel fel sem vették a telefont, vagy rám csapták, mint egy nem kívánt személyre.

Persze az ismerősök nagylelkűségét sem használhattam ki a végtelenségig, és én is kényelmetlenül kezdtem el érezni magam, idővel már a bőr is égni kezdett (elnézést) a pofámról, így ezeknek az ideig-óraig tartó szívességeknek is egy idő után vége szakadt.

Szerencsére a lakáshitelek bedőlése nem érintett, de így is a hajléktalansági veszélyzóna szélére kerültem. Még szerencsésnek mondhatom magam, hogy egyedül kerültem az utcára, és nem feleségestül, gyermekestül, tehát családostul, mert ilyen kirívó esetek is akadnak, akárhogy is ágálnak az érintettek, és igyekeznek ezt elkerülni. Persze minden „jóban” van valami rossz, ha csak arra gondolok, hogy a családsegítő és gyermekjóléti szolgálat szociális ellátórendszere támogatásával a férfiakat, így természetesen engem is kevésbé tudnak elszállásolni és felkarolni, mint a gyermekes anyákat. Igaz, őket is csak-csak.

Vannak barátaim az utcán élők közül, akik már lassan három évtizede kénytelenek a hajléktalanok életét élni, akik a rendszerváltás idején a nagyvállalatok leépítéskor úgymond szükségtelenné és feleslegessé váltak, akiknek a szakmai kompetenciája kevésnek bizonyult, hogy újra el tudjanak helyezkedni a munkaerőpiacon.

Érdekesképpen jegyzem meg, hogy a hajléktalanok átlagéletkora 46 év, pont annyi, amennyi most én vagyok. De nem árt figyelmeztetnem a kedves olvasót, hogy néhány éve robbanásszerűen tűntek fel „köztünk” a szakképzettséggel nem rendelkező fiatalok. Én is nem egy olyan képzetlen, tipikusan nyolc osztály alatti képzettséggel bíró fiatal ismerek, akik szakma hiányában, minimális elhelyezkedési eséllyel estek ki az oktatás rendszeréből, és ezért munka nélkül előbb a szülőknél tengődtek, majd ezt ők maguk vagy a szülők megunva, kerültek a „körünkbe”.

Először persze csak az éjszakákat töltik kint az utcán, mondjuk hetente egyszer, majd kétszer, végül egyre többet, hogy végül ott ragadjon, mert ki fogadna be egy munkanélkülit a családjába, hogy szégyenkezzen miatta. Volt olyan fiatal sorstársam, akinek az édesanyja, miután nem engedte be a lakásába, és még a zárat is lecserélte az ajtón, azt hazudta a szomszédoknak és az ismerősöknek, hogy a fia külföldön kapott egy nagyon jól fizető állást... Ezzel szemben az igazság nem volt más, mint hogy mivel a fiatal ismerősömnek nem volt képzettsége, se otthona, ezért munkát sem kapott, és mindez a helyzet sajnos irányadó és nagyon is jellemző minden más hajléktalanná váló emberre is. Azt már csak zárójelben jegyzem meg, hogy a fiatal barátom helyzetét az is nehezítette, hogy cigány.

Szociális lakásról hiába is álmodozom, hiszen ezeknek abszolút a hiánya. Elvesztek azok a lakhatási lehetőségek, hogy szociális alapon minimális bérért mondjuk egy önkormányzati lakásban, hosszú távon is reménykedhetnék az újbóli talpra állásban. Így mi adhatna kellő biztonsági hálót, hogy a veszélyzónából ne essek és zuhanjak tovább, hogy ne hulljak ki a rendszerből? Persze mindez költői kérdés. Most nem is mennék bele a bérlakások ára és a fizetések közötti különbségekbe, amit egy hajléktalanná vált ember már képtelen kifizetni, kigazdálkodni. Ha pedig nincs hol aludnod, automatikusan és törvényszerűen elveszítet az esélynek még a minimális részét is, hogy bárki is munkalehetőséggel kecsegtessen. De akármilyen biztonságban is érzi és érezheti magát mondjuk a jelen sorok olvasója, őt is ki kell hogy ábrándítsam, hiszen egy bizonyos szintnél olcsóbban egész egyszerűen nem lehet a piacon lakást bérelni, így van az a pont, amikor még a biztosnak hitt lakhatását is elveszítheti az ember. Akár még Ön is!

Ha a veszélyzónába kerül az ember, biztosra vehető és borítékolható, hogy szinte semmilyen lehetőség nem akad, hogy visszakerüljön a rendszerbe. Én is ebben veszélyzónában élek lassan, aki a szegénységi spirál mélyülésével együtt süllyedt, ahogy mondani szokás, a béka feneké alá. Lehet, hogy dübörög a gazdaság, nyakunkon egy olimpia megrendezésének nehézségeivel, a válság miatt meredeken csökkent még a hajléktalanok jövedelme is. A segélyek mértéke nem nőtt, és a feltételek mind szigorúbbak, ami azokat az embereket sújtja és érinti érzékenyen, akiknek a helyzete már amúgy is kilátástalan.

Szükséges és igazolt munkaviszonnyal bíró emberként, a munkanélküli segélyt is már csak fél évig kaptam, ami amúgy sem volt elengedő szinte semmire. Majd jött az önkormányzati segély, amit a közmunka elvégzésekor biztosítottak a számomra. Eleinte, amikor még átmeneti lakhelyen éltem, a közmunka olyan messze volt, hogy csak ideig-óráig tudtam elutazni munkába, majd mikor már nem volt hol laknom, ez a helyzet is megoldódott.

Egy-egy szívességi szálláson még megpróbálkoztam azzal, hogy a közmunkához szükséges illetékesség tisztázásához ideiglenes lakóként jelenthessem be magam, de ezt nem engedték, mondván, hogy mit képelek.

Az utolsó hónapban, amikor szállásom már nem volt, de állásom még igen, amiért a munkabért a hónap végén kaptam, valahol aludnom kellett, és utaznom, de nem volt miből. Biztos állás hiányában nem tudtam elvégezni a közmunkát, ezért aztán segélyt sem kaptam.

És itt, még mielőtt bárki is követ vetne rám, a részemről nem munkakerülésről van szó, csupán csak arról, hogy az életlehetőségeim egész egyszerűen nem voltak biztosítottak a munkavégzésemhez.

Az életben maradáshoz ezért is más forrást kellett hogy találjak. Eleinte még akadtak olyan emberek, akik készek voltak áldozni arra, hogy a rám bízott apró munkákért valami kis pénzösszeggel honoráltak, de aztán a spórolás jegyében, ezek az alkalmi munkák is megszűntek a számomra. Talán a válság érezte a hatását. Ki tudja. A kéregetés is egyre kevésbé járható út, ezért én is valamiféle jövedelemszerzési módot próbáltam meg találni. Volt, hogy gyűjtöttem, volt, hogy a talált tárgyakat és javakat eladtam, sörösdobozokat gyűjtöttem és váltottam vagy próbáltam visszaváltani mint általános megélhetési forrást biztosító tevékenység. De azt a kedves olvasó is beláthatja, hogy az ezekből a tevékenységekből szereshető aprópénzek alig elegendők a napi betevő falathoz is, hogy a többiről ne is beszéljek.

Volt, hogy ha állásra jelentkeztem (és itt nem kell valami óriási szakmai tudáshoz és nyelvtudáshoz kötött munkára gondolni), száz másik jelentkező jutott rám, akit nyilvánvalóan nem fognak előnyben részesíteni, a nem, hajléktalanokkal szemben, inkább alkalmazzák a többi kilencvenkilenc embert, mint hogy engem. Utolsó kivezető útként egy ideig még kapaszkodhattam abba a szalmazsálba vagy illúzióba, hogy majd még visszatérhetek az egykori családomhoz, de velük még a kapcsolat látszata is teljesen megszakadt, és tartok tőle hogy soha a kapcsolatot már nem sikerül helyreállítani. Még azzal sem áltathatom magam, hogy a visszafogadásom talán a családomnak lenne segítség, mert annyira kedvezőtlenek lettek az életkörülménye. Feleségemet nemrég léptették elő, fiam jól menő állást kapott egy kutatóintézetnél, a lányom pedig egy világjárón lett főpincér.

Az idő múlásával sem hagytam el magam, ahogy a körülményeim engedik, mindig a legrendesebben szoktam felöltözni, naponta mosakodom, hogy még a látszatát is elkerüljem annak, hogy megfélemedne a korábbi, normálisnak mondott életemben viselt formákról. Nem akartam, hogy a négyes-hatos vilamos vonalán az utasok megundorodjanak vagy elhúzódjanak tőlem. Az első időben persze én magam ijedtem meg legjobban a rám eső pillantásoktól, mint aki maga sem tudja, hogy valójában mit akar, és mit szeretne mondani. Beszéd közben zavartan csak a padlót tudtam nézni, mint aki végtelenül restelli azt, amit mondani kényszerül szorult helyzetében. Gyorsan elhadartam csak, hogy élelemre és a jobb körülményekre gyűjtök. Nem akartam hazudni, nem akartam jópofizni, hogy alkoholra gyűjtök, vagy gyógyszerre, vagy éppen a kislányom vagy kisfiam szemműtétére, orvosi kezelésére. Idővel persze belejöttem a kéregetésbe, és nem esett nehezemre egy vadidegen emberhez odalépni, az elnézését kérni és a segítségét, de a vágyaimmal ellentétben, a papírpénzek helyett a legtöbb esetben meg kellett elégednem a pénztárcák mélyéről előhalászott és kotort apróval. Azoktól az utasoktól már előre irtóztam, akik miután elhadartam a mondandómat, elkezdtek a szatyrukban matolni, hogy még csak nem is aprópénzzel ajándékozzanak meg, hanem valami étellel. Én mégis mosolyogtam, és reggeltől estig rendületlenül, töretlenül és kitartóan hálálkodtam.

Hülyén hangzik, de néha sajnáltam magam, amiért az egészségemmel és a testi adottságaimmal is minden rendben volt, hiszen tudtam, hogy így képtelen vagyok felvenni a versenyt azon sorstársaimmal, akiket a hajléktalanság mellett még a testi fogyatékoság is sújtja. Szimulálni pedig képtelen voltam, és ha meg is próbálkoztam volna sérülést imitálni, hamar lebukott volna a satnya és átlátszó színészi játékom. Nem tudtam felmutatni örültséget sem, legfeljebb csak a jobb tenyeremet. Sérülésem csupán annyi volt, hogy éppen ezen tenyeremet az ujjtövem alatt egy fényes forradás szántotta végig. Egykoron ipari alpinistaként dolgoztam, és egy templom tatarozása közben eltörött a biztosító karabinerem. A tenyeremmel kétségbeesetten próbáltam fékezni magam, ezzel tompítani a biztos becsapódást, aminek az lett az eredménye, hogy a műanyag kötél egész a csontomig vajt, és mivel a szándékaimmal ellentétben nem tudtam megállítani, se csökkenteni a zuhanásomat, a csigolyám és a medencém is elrepedt. Ennek már sok-sok éve, és a sérülések begyógyultak, kivette azt a csekélyke forradást a jobb tenyeren, amit sokszor már én sem vettem észre, nemhogy az utazóközönség.

Egy ideig próbáltam megmaradni a szívességi helyeken, de az önbecsülés nagyobb úrnak bizonyult a kényelemnél. Kapcsolati tőkém nem sok akadt, ezért azokat nem is használhattam ki. A hajléktalanságom első időszakában, miért tagadnám, jellemző volt rám is, hogy elbújtam, és ha egy ismerőst láttam szembejönni az utcán, inkább a szememre húztam a sapkám, vagy beugrottam egy kapualjba, vagy tudomást sem vettem róla, és keresztülnéztem rajta. És bár tudom, hogy az utcai létbe rövid időn belül, három-négy év alatt biztosan bele lehet pusztulni, én mégsem akarom a lelki feladást választani. Nem akarom a hajléktalanságomat az öngyilkosság lassú formájának látni. Nem akarok mindent feladni, mindent elengedni, és csak arra várni, hogy vége, hogy végem legyen. Persze leülhetnék az utcán, nekidőlhetnék egy falnak a földön ülve, azt mondva, hogy nem megyek már sehová, és nem érdekel semmi, én itt akarok meghalni, megdögleni, hogy az emberáradat mellett is úgy menjen el, mint ahogy ezt nap mint nap teszik az ehhez hasonló emberekkel.

A sérülésem után visszaállhattam volna dolgozni, mégsem akartam, nem vitt rá a lelkierő. Azt hazudtam magamnak és a feleségemnek is, hogy állandó fájdalmaim vannak, ami részben igaz is volt, de az igazi ok ennél prózaibb volt, amit magamnak is szégyelltem bevallani, nemhogy életem párjának és értelmének, hogy egy életre megundorodtam a magasságtól vagy a mélységtől. A kettő közül valamelyiktől. Vagy mind a kettőtől. Aztán ugye kénytelen voltam elhagyni a feleségem, a gyermekeimet, a családi tűzfészket, az otthon melegét és így tovább. Előbb, mint azt már írtam és mondtam, legfőképpen alkalmi munkákból tartottam fent magam, majd koldulásra kellett hogy adjam a fejem, amelyet annyit tömtem és tömtek az iskolapadokban, hogy még egy diplomát is sikerült szereznem, amivel, ugye, akárcsak a nyelvtudásommal, kitörölhetem a neme-sebbik felem... Koldultam, de igyekeztem a szememből nem elveszíteni a fényt. Nem egy sorstársamnál megfigyeltem ugyanis, hogy akár rövid időn belül is, olyan rohamosan fogyott el a korábbi pislákoló fény, hogy rossz volt még rájuk nézni is, mintha a pillantásuk ragályos és fertőző lenne.

Idővel a négyes-hatos vonalán való koldulással is kénytelen voltam felhagyni, két koldus közbenjárása miatt.

Egyikük egy az ökleire támaszkodó, egy szál alsónadrágban, négykézláb járó volt, és mint később megtudtam, a cimborájának, egy félkarúnak. Mindketten méregetni kezdtek, és bennem nem a sorstársat látták, sokkal inkább az ő jövedelmüket fenyegető veszélyforrást. A félkarú, egyszer leszálláskor mögém furakodott a lépcsőn és megütötte a vállam, tudomásomra adva, hogy jobb lesz, ha záros határidőn belül befejezem, feladom azt a szemétséget és marhaságot, amit eddig végeztem, mondván, hogy ez az ő pályája és felségterülete.

A járdára lépve éppen zsebre akartam gyűrni a szerzeményemet, amikor hátulról rácsapott a kezemre. Nem fordultam meg, feleslegesnek éreztem, hogy felvegyem az illetővel a szemkontaktust, vagy hogy fölöslegesen kötekedni kezdjek. Lehajoltam, hogy összeszedjem a szétszóródott pénzérméket, amikor egy hatalmas, istenes fenékrúgásban részesültem. Tétlenül és megaláztatottan néztem az aprómat felkapkodó kezeket.

A félkarú koldus felsegített, majd atyáskodva leporolta a ruhámat, az arcán megvető, szánakozó mosollyal. – Így jársz, ha nem fogadsz szót, nem szeded a sátorfádat és oldasz kereket. Többet nem is szeretnék figyelmeztetni. – Mondandójának nyomatékot is adott a támadóm, aki egy sikátor árnyékot nyújtó fedezékébe vonszolt, majd fogalmam sem volt, hogyan kerültem a köröző karja sugarába, hogy aztán az ökölcsapás az arcomat érje, aztán a gyomorszájamat. A földre rogytam, ezzel is megkönnyítve a dolgát az illetőnek, aki ki is használta az adódó alkalmat, és cipőtalpa a fejemen csattant, ajkaim feldagadtak, bordáim megreccsentek a közénk csapódó bütyköktől, de mégsem tettem semmit. Így eszméltem föl, magamra hagyva és félholtra püfölve. Legalább a sötétség velem volt, elkísért egészen a legközelebbi szállásomig, óva a meztelességemet, hiszen a támadóm majdnem minden emberi méltóságom mellett az összes ruhámat is elvette tőlem.

Úgy ültem az utcán a saját véremben, összetört csontjaimmal, megrepedt belső szerveimmel, nekidőlve a sikátor hányás- és vizeletszagú falának, mint aki nem akar már sehová sem menni, mint akit nem érdekel már az sem, ha reggel anyaszült meztelenül kell végigsétálnia a városon, mint akinek teljesen elborult az elméje. De nem akartam mégsem megdögleni, nem akartam meghalni, hogy az emberáradat úgy menjen el mellettem.

Nem, alkoholistá sem szerettem volna lenni, bár nem egy feldolgozhatatlan dolog akad az életemben, hogy az alkohol segítségével kizárjam a valóságot. És akár hiszik, akár nem, a hajléktalanok kevesebb alkoholt fogyasztanak, mint az átlagnépesség, csakhogy ők ugye szem előtt vannak. Számomra az alkohol azért sem lesz sem kiváltó ok, sem következmény. Igyekszem elviselni a zajt, a tömeget és az impulzusokat.

Próbálok lelkiemben kikerülni a hajléktalanság helyzetéből, és nem látni borúsnak a képet. A személyiségemtől nem fog múlni, hogy elfogadjam a kilátástalan helyzetet. Az én olvasatomban a hajléktalanság nem szól majd mindennek az elvesztéséről. A kapcsolatokról, a barátokról, az ismerősökről. Igenis, van akihez fordulhatok. Vagy lesz. A pozitív gondolkodásom talán olyan lelki folyamatot indít el, ami önmagát erősíti. Elviselem a szegényt, nem restellek majd segítséget kérni, hogy elkerüljem az egyedülletet, az utcát és a magányt.

Eszemben sincs belátni, hogy nem maradt más, csak a küzdelem feladása. Jó lenne, ha nem félnének tőlem és tőlünk, fontos lenne, hogy embernek tekinthessenek. Nyugodtan megkérdézhetik, hogy miben segíthetnek, az nem kerül semmibe, és nem hiszem, hogy lenne közülünk bárki is, aki ártani szeretne önöknek. Mondom ezt annak ellenére is, hogy az előítéletek mindjobban erősödnek, és hogy mindannyiunkat egy olyan külön világba próbálják meg szegregálni, ami mindannyiunk, a társadalmunk egészét tekintve, sötét és borús jövőképet mutat.

Remélem, egyszer nem arra leszek kénytelen kelni (egy hajléktalanszállón, hogy a költőt idézzem, szívemben legbelül a bíróval, aki nem ismer irgalmat), hogy a helyzetem, körülményeim és kilátásaim változatlanok. Való igaz ugyan, hogy a mostani számvetésem közben is egyedül vagyok. De vállalom a könnyek magányát, a változásért vívott harcokat és a döntés pillanatait. Talán lesz elég erőm és kitartásom, még ha magamra is hagyatkozhatom csupán, ha nem értheti igazán senki a könnyeimet, a küszködéseimet, a döntéseim mögötti bonyolult okokat. Még ha a családom számára is lényegében idegen marad az életem, akik engem a legjobban szerettek. Akiket a legjobban szeretek.

Budapesten születtem 1981. december 17-én. A rendszerváltozás környékén költöztem családommal Csepelre, és azóta is itt élek. Verseket, és egyáltalán saját önszántamból írni, mi több, olvasni, csak a szakközép iskola első évében kezdtem el. Szerintem azt még a nálam tehetségesebb, okosabb és szakavatottabbak sem tudnák pontosan megfogalmazni, hogy milyen különleges, nálam feltétlenül magasabb rendű erők vezértek az első művem megírásakor, hogy miféle varázslat vezetett kézen fogva. De én nem ellenkeztem egy percig sem, és a világ legtermészetesebb módján megadtam magam és követtem a rendkívüli áramlatot. Aminek idővel meg is lett az eredménye, hiszen a Nap Sziget c. irodalmi folyóirat a legjobb lírai műért járó Bánkúti Miklós-díját is sikerült kiérdemelnem, a Napút egyik tematikus haikupályázatán különdíjban részesülhettem. Írásaim több antológiában is olvashatóak, ahogy nem egy nyomtatásban megjelenő folyóirat-

ban is, többek között a Napútban, a Kapuban, a Klárisban, vagy éppen a Fedél Nélkülben, és nem utolsósorban a Sport Pluszban. Alábbi anyagomban vesszópáripámként próbálom megfejtetni, hogy a költészet és a költők vajon mi és mik, és a szociális érzékenységemről egy emlékirat formájában teszek fényes tanúbizonyságot a nagy nyilvánosság előtt. A kötet anyagát nemrégiben elhunyt Édesapám, Mórítz György emlékének ajánlom.

Napkút Kiadó Kft.
1043 Budapest, Tavasz u. 4.
Telefon: (1) 225-3474
Mobil: (70) 617-8231
E-mail: napkut@gmail.com
Honlap: www.napkut.hu

Felelős kiadó: Szondi György
Szöveggondozó: Kovács Ildikó
Tördelőszerkesztő: Szondi Bence
ISSN 1787-6877
ISBN 978 963 263 560 6